

בס"ד. ליל ב' דחג הפסח, ה'תשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו הוי' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה¹. וצריך להבין מה שמפרט כל ענינים אלה, דלכאורה, הרי העיקר הוא שעבדים היינו ויוציאנו, ולמה צריך לפרט שעבדים היינו לפרעה דוקא, ובמצרים דוקא, ועד"ז בהיציאה, שהיציאה היתה ע"י בחינת הוי' אלקינו, והיציאה משם דוקא, וביד חזקה ובזרוע נטויה². ומזה מובן, שכל הפרטים הנ"ל מבארים את כללות הענין דעבדים היינו וכללות הענין דיוציאנו. גם צריך להבין ההוראה מזה בעבודת האדם, דהנה, איתא בזהר פרשת בהעלותך², שכל סיפורי התורה אינם סיפורים בעלמא ח"ו, כי אם, הוראה הם בכל דור ודור. ומובן במכ"ש מתורת הבעש"ט³ אשר כל דבר שיהודי רואה או שומע הרי זה בהשגחה פרטית שילמוד מזה הוראה בעבודת הוי', ואם בעיני העולם כן הוא, בסיפורי התורה על אחת כמה וכמה. ומזה מובן, שכללות הענין דעבדים היינו ויוציאנו ישנו גם עכשיו בעבודת האדם.

(ב) **והענין** הוא⁴, כמבואר בסידור האריז"ל⁵ על הפיסקא עבדים היינו כו', שכל עניני הקדושה היו אז בהעלם והסתר מיצר ודוחק, ועניני הלעו"ז היו בבחינת פרעה, דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהוריך⁶, והיינו, שהיו כל ההשפעות שמלמעלה, אלא שההשפעות היו בלעו"ז. וטעם הדבר, לפי שפרעה עומד בעורף דאריך, דאריך הוא בחינת מקיף שלמעלה מהשתלשלות, ששם הוא כחשיכה כאורה⁷, ואם צדקת מה תתן לו גוי⁸, שכל מעשה התחתונים אינו נוגע כלל, ולכן אפשר להיות משם יניקה גם לחיצונים. ואדרבה, היניקה ללעו"ז היא עוד יותר מאשר לקדושה, כי בקדושה כל הענינים הם בסדר וחשובן, וההשפעה לקדושה

(1) הגדה של פסח (ע"פ ואתחנן ו, כא).
 (2) קנב, א.
 (3) כתר שם טוב בהוספות סרכ"ג ואילך.
 (4) בהבא לקמן — ראה ד"ה עבדים היינו בסידור (עם דא"ח) רצג, ג ואילך. ועם הגהות וש"נ.
 (5) אוה"ת שמיני ע' כט ואילך.
 (6) במקומו.
 (7) זח"א רי, א.
 (8) תהלים קלט, יב.
 (9) איוב לה, ז.

הוא מבחינת הפנימי דוקא, ולא מבחינת המקיף (וההשפעה שיכולה להיות לקדושה מבחינת המקיף הוא רק לפי שעה, כמבואר בקונטרס ומעין⁹). ולכן עניני הקדושה היו אז בבחינת העלם והסתר מיצר ודוחק, שזהו"ע דמצרים. וכמבואר בסידור שם דמצרים הוא מיצר ים, היינו שבחינת הבינה היא במיצר והעלם, שלכן לא נעשה לידת המדות מהבינה. וזהו מה שהגלות נמשל לעיבור¹⁰, תלת כלילן גו תלת¹¹, שהעובר ראשו בין ברכיו כו'¹², היינו, שעם היות שיש בו כל הענינים, מוחין שבראש ומדות שבלב, הרי הם בהעלם, ומה שבגילוי הוא רק בחינת נה"י, שזהו"ע שאוכל מה שאמו אוכלת ושותה מה שאמו שותה¹², שהוא בחינת נה"י לבד, אבל חב"ד ומדות הן בהעלם, שזהו בחינת מיצר ים. וכל זה הוא לפי שאז הי' הארת בחינת המקיף, ומצד בחי' המקיף לא ישנה ההשפעה בקדושה כנ"ל, ואדרבה, ההשפעה היא בלעו"ז, וכמ"ש¹³ שממית בידיים תתפש והיא בהיכלי מלך תמצא¹⁴. והנה, היציאה מהגלות הי' ע"י שהמקיף נמשך בפנימיות, דזהו מ"ש ויוציאנו הוי' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, הוי' אלקינו הוא בחינת חו"ב, ביד חזקה ובזרוע נטויה הם ב' זרועות דאריך, כדאיתא בגמרא¹⁵ שיד חזקה הוא יד ימין וזרוע נטויה הוא יד שמאל, והם חו"ג דאריך. וע"י שבחינת יד חזקה וזרוע נטויה נתלבשו בהוי' אלקינו, שהו"ע או"א שהלבישו לזרועות דאריך¹⁶, ע"י היתה היציאה ממצרים. וזהו ג"כ מ"ש ויוציאנו משם, דשם הוא בחינת המקיף, שמשם אפשר להיות יניקה גם לפרעה, וכמ"ש¹⁷ קראו שם פרעה גו' העביר המועד גו', וע"י שהיתה ההמשכה בפנימיות ע"י ז' נתבטלה היניקה, שזהו"ע ויוציאנו גו' משם.

ג) וביאור הענין יוכן בהקדים מה שנתבאר במאמר הקודם¹⁸ בענין הדיקנא, שיש דיקנא בא"א ויש דיקנא בז"א¹⁹, משא"כ אבא (חכמה דאצילות) אין לו דיקנא, ונלאו המקובלים הראשונים להבין

16) סידור האריז"ל שם. פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ז. משנת חסידים מסכת ליל סדר פסח פ"ז.

17) ירמי' מו, יז. וראה לקו"ת ראה לב, רע"ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' נט. אוה"ת דברים ח"ו ע' ברצו.

18) ד"ה וידבר גו' אחרי מות פ"ה (לעיל ע' 265).

19) זח"ג פח, ב ובמק"מ שם. ראה בארוכה מקומות שבהערות 20-21.

9) סוף מאמר ו. מ"ז פ"ד. מ"א פ"ב. 10) ל"ת האריז"ל ר"פ שמות. תו"א ר"פ וארא.

11) ראה זח"ב נ, סע"א. עץ חיים שער הכללים פ"ב.ג. סידור האריז"ל שם.

12) נדה ל, ב. 13) משלי ל, כח.

14) ראה סה"מ תרנ"ט ס"ע קנב ואילך. תש"ד ע' 84 ואילך.

15) ראה מנחות לז, א (ובפרש"י).

למה אין דיקנא באבא דוקא, דאיך יתכן עד"מ שיהי' דיקנא להזקן ולנכדו, ולהאב לא יהי' דיקנא. ומבאר בזה רבינו הזקן²⁰ (הובא בד"ה ואברהם זקן לאדמו"ר מהר"ש²¹), שדיקנא דז"א נמשך מאבא, ואעפ"כ הוא בז"א דוקא, והענין בזה, דהנה, ענין השערות (דיקנא) מורה על המשכה שבאין ערוך ובדרך דילוג, כמשל השערות אף שיש בהם חיות מהמוח, מ"מ הרי זה הארה חיצונית בלבד, ובאה ע"י הפסק עצם הגולגולת. וכמו"כ למעלה, שענין השערות מורה על המשכה שבאין ערוך. וזהו שאריך יש לו זקן, שהמשכה מאריך לאצילות הוא ע"י בחינת שערות, כי אריך הוא בבחי' בלי גבול, משא"כ באצילות הרי ישנה הגבלה, דהגם שאצילות הוא עולם האחדות, דאיהו וחייהו חד איהו וגרמוהי חד²², מ"מ ה"ז בהגבלה, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר²³, ולכן, ההמשכה מאריך לאצילות הוא בדרך דילוג, שזהו"ע השערות (דיקנא). וכמו"כ ההמשכה מז"א לבי"ע הוא ג"כ בדרך דילוג, דכיון שבאצילות איהו וחייהו חד איהו וגרמוהי חד, שגם הכלים הם מיוחדים, הנה מצד ההתאחדות דבחינת איהו עם הספירות, הרי לגבי בי"ע גם אצילות הוא בלי גבול, ולכן גם ההמשכה מאצילות לבי"ע היא בדרך דילוג. וזהו שז"א (שממנו נמשך מאצילות לבי"ע) יש לו זקן. משא"כ אבא אין לו זקן, כי ההמשכה מבחינת החכמה היא באצילות גופא, כמאמר²⁴ אבא עילאה מקנא באצילות, וההמשכה באצילות גופא אינה בדרך דילוג, וזהו אבא אין לו זקן.

ד) **אמנם** עפ"ז יוקשה מה שנת"ל בשם סידור האריז"ל בפירוש ויוציאנו הוי' אלקיננו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה שהו"ע או"א שהלבישו לזרועות דאריך, דלכאורה, ע"פ המבואר בענין אריך יש לו זקן, ההמשכה מאריך לאצילות הוא ע"י שערות דוקא, וא"כ מהו"ע או"א שהלבישו לזרועות דאריך, הרי ענין הלבושים הוא בגילוי יותר מכמו ענין השערות. דהנה, ידוע החילוק שבין לבושים לשערות, שהלבוש הוא דבר שחוץ ממנו, ולא כמו השערות שיונקות חיות מהמוח ויש בהם קצת חיות, אבל לאידך, הרי החיות שבשערות הוא בתכלית

22) תקו"ז בהקדמה (ג), (ב). וראה תניא אגה"ק ס"כ.

23) ספר יצירה פ"א מ"ד.

24) כ"ה ברמ"ז לוח"ב רכ, ב. תו"א עה, א. ובכ"מ. וראה סה"מ תרצ"ו ע' 119. וש"נ.

20) מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' רה ואילך. וראה גם לקו"ת בהעלותך ל, ג.

21) סה"מ תרכ"ז ע' לא ואילך. וראה גם

אוה"ת בראשית ח"ד תשפ, ב ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' סא ואילך.

ההעלם והצמצום, עד אשר כשחותכים את השערות, אין מרגישים כאב, משא"כ הלבוש, להיותו לפי אופן המלוכש, ה"ה מגלה את העצם. והיינו שבכל אחד מהם, בשערות ובלבושים, ישנה מעלה מיוחדת, דבשערות הוא מעלת ההתאחדות, ובלבושים הוא מעלת הגילוי. ועכ"פ יוקשה הענין דאו"א הלבישו לזרועות דאריך, הרי אריך יש לו זקן, היינו שהמשכה מאריך לאצילות היא רק בדרך שערות, ואינה יכולה לבוא בגילוי, וא"כ מהו"ע או"א שהלבישו לזרועות דאריך, שלבושים יש בהם ענין הגילוי.

אך הענין הוא, שישנם ב' אופני השפעה מאריך לאצילות, השפעה בדרך של שערות, והשפעה בדרך של לבוש. והם מב' המדריגות שבאריך, פנימיות אריך וחיצוניות אריך. דמבחינת פנימיות אריך אי אפשר להיות ההמשכה אלא בדרך שערות, שזהו"ע שאו"א יונקים ממזלא, אבא יונק ממזל הח' ואימא יונקת ממזל הי"ג²⁵, שיניקת חו"ב דאצילות היא מבחינת חו"ב דאריך, ובחינת חו"ב דאריך הוא פנימיות אריך, ולכן אי אפשר להיות ההמשכה משם כי אם בדרך שערות. משא"כ מבחינת זרועות דאריך, שהו"ע חיצוניות אריך, אפשר להיות המשכה בדרך התלבשות. והענין הוא, דהנה גם בהמשכה מז"א דאצילות לבי"ע שנת"ל שהיא ע"י שערות, שזהו שז"א יש לו זקן, יש עוד אופן השפעה שאינו בדרך שערות, שהרי ידוע שלמ"ד כלים דזו"ן נעשים נר"נ לבי"ע, ואין זה בדרך שערות, אלא דנה"י דז"א נעשים מוחין לנוקבא ומשם נמשך אח"כ בבי"ע, והיינו דלהיות שהוא רק בחינת נה"י דז"א, וגם בבחינת נה"י גופא הנה בהמשכתו בבי"ע הוא רק בדרך התנוצצות, לכן אין צריך לזה בחינת שערות, ומ"ש שז"א יש לו זקן, שהמשכה היא בבחי' שערות, ה"ז רק בבחינת פנימיות ז"א. וכמו שהוא בהמשכה מז"א לבי"ע, כן הוא גם בהמשכה מאריך לאצילות, שמ"ש שאריך יש לו זקן, שהמשכה היא בבחי' שערות, ה"ז רק בבחינת פנימיות אריך, משא"כ בבחינת הזרועות דאריך הוא בדרך התלבשות.

(ה) **ועפ"ז** יש להוסיף ביאור במ"ש בסידור האריז"ל שהיציאה ממצרים הי' ע"י שאו"א הלבישו לזרועות דאריך. דהנה, משנת"ל שמבחינת המקיף יש להם יניקה ללעו"ז, ה"ז רק בבחינת חיצוניות

25) ראה זח"ג רפט, ב. ע"ח שער הכללים פ"ה. שער או"א פ"ג ופ"ח. ועוד. הובא בתניא אגה"ק סכ"ח.

המקיף, משא"כ בבחינת פנימיות המקיף. וכמובן ממ"ש¹³ שממית בידיים תתפש והיא בהיכלי מלך תמצא, שאין זה באופן שהמלך משפיע להשממית ברצונו וחפצו, אלא אדרבה, שמצד עצם רוממות מעלת המלך אינו נותן לב לגרשה, שהו"ע חיצוניות לבד. וכמובן גם ממשל²⁶ המלך שעושה סעודה לשריו ועבדיו, והשיריים מהסעודה (שמצד עוצם גדולת מעלת המלך, הנה גם השיריים הם עשירות מופלגה) נשפעים גם לשונאיו, הרי מובן שרצון המלך בעשיית הסעודה הוא בשביל שריו ועבדיו דוקא, ולא בשביל שונאיו. ודוגמתו כנמשל, שמצד פנימיות המקיף אין להם יניקה כלל, וכל יניקתם אינה אלא מבחינת חיצוניות אריך. והנה, כאשר חיצוניות אריך נמשך בבחינת פנימיות, שזהו"ע דאו"א הלבישו לזרועות דאריך, שהו"ע ההמשכה מהמקיף לפנימיות, הרי זה מגיע גם בבחינת פנימיות המקיף, ועי"ז נתבטלה יניקתם גם מחיצוניות המקיף.

(ו) **והנה** בכל דור ודור (ומוסיף כ"ק אדמו"ר הזקן²⁷ בכל יום ויום) חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא (היום²⁷) ממצרים²⁸. והענין בזה, שכשם שיצי"מ היתה ע"י המשכת המקיף בפנימיות, כמו כן צריכה להיות עבודת כאו"א מישראל באופן של המשכת המקיף בפנימיות דוקא. והענין בזה, דהנה, ידוע פירוש הרב המגיד²⁹ על מאמר רז"ל³⁰ שפרשה שני' היא באופן דאין עושין רצונו של מקום, שזהו לפי שלא נאמר בה בכל מאדך. דבפרשה ראשונה כתיב³¹ בכל מאדך, בלי גבול, והיא העבודה שמצד כחות מקיפים, ופרשה שני' היא העבודה שמצד כחות פנימיים בלבד. אמנם, כאשר העבודה היא רק מצד המקיף בלבד, יכול לבוא מזה ענין בלתי רצוי, ע"ד שנת"ל שמצד בחי' המקיף ששם הוא כחשיכה כאורה אפשר להיות יניקה כו'. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי³² בענין פלשתים, דאף שבתחילה הוא בחינת מבוי המפולש³³ בקדושה, אבל מזה אפשר להיות יניקה לבחינת פלשתים דלעו"ז. ולזאת אינו מספיק העבודה דמקיף, אלא צ"ל עבודה פנימית דוקא, יום יום ידרושון³⁴, והיינו שהמקיף צ"ל נמשך בפנימיות

(26) ד"ה עבדים היינו בסידור (עם דא"ח) רצג, ד. אוה"ת שמיני שם (ע' ל). ועוד.
 (27) תניא רפמ"ז.
 (28) פסחים קטז, ב (במשנה).
 (29) או"ת נג, ג. וראה גם חדא"ג מהרש"א ברכות לה, ב.

(30) ברכות שם.
 (31) ואתחנן ו, ה.
 (32) תו"ח תולדות ב, ג ואילך.
 (33) לשון המשנה — עירובין ספ"ט.
 (34) ישעי' נח, ב.

דוקא. וכמו בבעל תשובה, שמעלת התשובה היא העבודה בחילא יתיר³⁵, הרי החילא יתיר נמשך בכל כחותיו הפנימיים, שבכל עשיותיו נרגש החילא יתיר, משא"כ כשנשאר רק במקיף, אפשר להיות מזה יניקה כו'. וזהו שאמרו רז"ל³⁶ יקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות, היינו שהתחלה צריכה להיות מקבלת עול מלכות שמים, אבל לאח"ז צריך לבוא גם בעול מצוות פרטיות דוקא. וזהו"ע יציאת מצרים בעבודת האדם, להיות המשכת המקיף בפנימיות דוקא. ובזה יובן גם השייכות דיציאת מצרים למתן תורה, כמ"ש³⁷ בהוציא את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, כי גם במ"ת נמשך המקיף בפנימיות, שזהו"ע י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, די"ג מדות הם בחינת י"ג תיקוני דיקנא³⁸ שלמעלה מהשתלשלות, ומ"מ נמשכים בפנימיות דוקא³⁹.

37) שמות ג, יב. וראה פרש"י עה"פ.

38) ראה גם סה"מ תרכ"ז שם ע' ל.

39) חסר סיום המאמר (המו"ל).

35) זח"א קכט, ב. וראה גם ד"ה כי תשא

שנה זו (לעיל ע' 145 ואילך).

36) ברכות יג, א (במשנה).